

FEHLING), van urinezuur (FOLIN-SHAFFER). Het boekje is zeer geschikt voor zijn doel, een leidraad bij de praktische oefeningen in het laboratorium te zijn. Wellicht kan het ook bij eenvoudig scheikundig onderzoek den geneesheer nog van dienst zijn. Voor zelfstandige studie is het, door zijn zeer korte voorschriften, minder geschikt.

RINGER.

Mr. H. L. A. VISSER. *De collectieve psyche in recht en staat*. Haarlem, TJEENK WILLINK, 1916. 250 Bladzijden. Prijs f 3.90, geb. f 4.50.

De titel van dit boek zal velen aanleiding geven tot de vraag, waarom het aan de redactie van dit *Tijdschrift* ter aankondiging werd gezonden. Het antwoord er op zal zich alleen kunnen be-roepen op het „psychologische” karakter ervan, al heeft dit met de geneeskunde — ook in haar ruimste beteekenis — zeer weinig uit te staan.

Intusschen, nu het geval er eenmaal toe ligt, mogen er ook op deze ongewone plaats enkele woorden aan worden gewijd. Het bestaat uit 7 hoofdstukken. Het eerste, dat over het denkbeeld collectieve geest handelt, sluit zich aan bij het vroegere werk van denzelfden schrijver („De psyche der menigte”), waarin in veel sterker mate dan in dit, psychopathologische gezichtspunten werden ingenomen. De inzichten van vele onderzoekers in het wezen — oorsprong en geaardheid, uitingen en wettelijkheid — van collectief-psychologische verschijnselen, worden er in vermeld. Volkspsychologie, massa-psychologie, sociale psychologie, groepspsychologie van allerlei soort, verschillend naar de deelen, die de groep samenstellen, en naar hun samenhang, worden hier, en op andere plaatsen van het werk, omschreven en bepaald. De algemeene wet, dat een groep iets anders is in psychologischen dan in mathematischen zin; hoe dit verschil zich in onderscheiden omstandigheden kenbaar maakt, en waarin het zijn oorsprong vindt, zie hier in hoofdzaak het gebied, waarop met name het eerste hoofdstuk zich, een weinig moeizaam naar mijn smaak, beweegt. Er staan een groot aantal wetenswaardigheden in te lezen voor dengeen, die de oorspronkelijke literatuur of andere geschriften over dit onderwerp niet kent. In de twee volgende hoofdstukken (Collectieve psychologie en rechtswetenschap, Openbare meening en organisatie) wordt van psychologisch standpunt vooral het ontstaan, dan ook de ontwikkeling der in de titels genoemde zaken behandeld. De juridische en sociologische waarde ervan moet ik onbesproken laten; de poging ze van collectief-psychologisch standpunt te beschouwen, volgens den schrijver niet meer dan een eerste stap op een onontgonnen, maar vruchtbaar veld, is voor den deskundige vermoedelijk zeer belangwekkend; ook voor den leek (geneeskundige of niet) zijn zij bevattelijk genoeg, en zeker niet zonder nut; wel een klein beetje langdradig. Dan komt het vierde hoofdstuk over de beteekenis der trivialiteit en illusie voor de cultuur. Dit schijnt mij niet het best geslaagd; als het mag, zou ik het wat oppervlakkig willen noemen; een groote massa zede-anekdoten van wilden en beschaafden, die men in allerlei ander verband ook al eens — precies zoo of een weinig

anders — in de literatuur is tegen gekomen, vindt men er in verhaald. Een hoofdstuk over beschavingscriminaliteit wekt gedachten over de buitengewone samengesteldheid der betrekkingen tusschen misdaad en beschaving, waarvan men misschien een àl te eenvoudig en te optimistisch denkbeeld had. Een hoofdstuk: „Droit et adroit” vermeldt de levensgeschiedenis van den Franschen achttiende-eeuwer, filosoof-historicus, DUCLOS, en hangt een beetje los er bij. Dan wordt alles nog eens samengevat. Op het eind een uitgebreide literaturopgaaft, die evenzeer als het werk zelf, blijk geeft van de groote zorg en moeite, die mr. VISSER aan zijn geschrift heeft besteed.

C. T. VAN VALKENBURG.

FEUILLETON.

EEN VERKLARING OVER EEN BLOEDSTELPEND MIDDEL.

Hieronder laat ik volgen een verklaring door een Haagschen chirurgijn over de deugdelijkheid van een bloedstelpend middel. Verscheidene chirurgijns hadden 4 jaar vroeger daarover al een attest gegeven.

Den Haag, October 1916.

D. S. VAN ZUIDEN.

Op huyden den 7den Mey 1692 compareerde voor mij FLORIS VAN BRONTGEEST notaris publ. bij den Ed. Hove van Hollant geadmitteerd in 's-Gravenhage residende ende de getuygen naergenoemt.

Sr. JOHANNIS RUYTER mr. chirurgijn ende burger alhier mij notaris bekent, dewelcke verclaerde ter requisitie ende versoecke van de Hr. PIETER DORE waer ende waerachtigh te wesen, dat hij deposant van den requirant hebbende bekomen seecker essentica stiptica, door den requirant gepractiseert met hetselve essentica stiptica verscheijde haemoragie quetsure ende sware bloetstortinghe heeft gestelpt ende genesen, ende de patienten daer door heeft geholpen; dat verders hetselve essentia stiptica, waer hij deposant het selve heeft op geapliceert, gelyck verclaerde meenigh tijt herwaerts heeft gedaen, hetselve altoos heeft bevonden te hebben soodanigen kracht ende effect, dat oyt off aen 't voorsz heeft gemanqueert tot hetgeene dienstigh was ende hij oordeelde tot behoudenis van de patients, ja sonder dat oyt het voorgemelts essentia stiptica heeft veroorsaect eenige cangrena inflamatie, ofte de minste toeval, sulcx het meergemelte essentia stiptica oordeelde een onfeylbaere remedie te sijn. Compareerde mede voor ons notaris ende getuige Sr. HENDRIK BOLTE mede burger alhier, dewelcke verclaerde ter requisitie als vooren, waer ende waerachtigh te wesen, dat omtrent den tijt van acht maenden gelede soodanigen bloet stortinghe uit sijn neus hadt, waarvan vermeynde gestorven konde hebben, doordien het sij wat chirurgijns, docters, ende andere, die bij hem deposant quamen om hem te helpen, niemant het selve konde stelpen, bloedende hij deposant alsoe meer dan twaalf uyren aen malkanderen, tot dat eijndelyck den eersten deposant ende den requirant bij den tweden deposant komende in hem deposants neusgaten hebben gestooken een bolletje van gepluckte boomwol nat gemaect in 't voorn essentia stiptica, hetwelcke sulcken effect heeft gedaen, dat het bloeden niet alleen aenstonts is opgehouden, maar door het selve essentia stiptica tot sijn voorige gesontheit is herstelt geworden. Eijndigende sij deposanten hare verclaringen etc. etc.

Deze acte gaat vergezeld van het hiervolgende afschrift van een attest afgegeven door eenige chirurgijns, waarin zij het bloedstelpende middel goedkeuren en aanbevelen.

Wij ondergeschreven mr. chirurgijns attestere ende verclare, ten versoecke van monsr. PIETER DORE, operateur in de chemie, waer ende waerachtigh te wesen dat wij bij hem gevonden hebben een essenti stiptycus, waervan wij d'effecten hebben